

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 30.08.2021 – Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 14.10.2021

Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi

Journal of Social and Cultural Studies

www.toplumvekultur.com

Yıl/Year: 2021, Sayı/Issue: 8, Sayfa/Page: 96-110

DOI:10.48131/jscs.988092

**AKADEMİK ÇEVİRİ PROGRAMLARI KAPSAMINDA EĞİTİM, ÖĞRETİM,
EĞİTİM PROGRAMI VE ÖĞRETİM PROGRAMI KAVRAMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

*Buğra KAŞ¹
Şaban KÖKTÜRK²*

Öz

Bu çalışmada eğitim ve öğretim kavramlarının Türkiye’de yükseköğretimin farklı kademelerinde sunulan akademik çeviri programları kapsamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, ilk olarak bahsi geçen kavramların TDK’deki (Türk Dil Kurumu) karşılıkları incelenmiştir. Ardından, eğitim ve öğretim kavramlarının ve bu kavramlarla ilişkili oldukları düşünülen eğitim programı ve öğretim programı ifadelerinin eğit-bilimsel ve öğret-bilimsel alan yazında nasıl tanımlandıkları araştırılmıştır. Bahsi geçen kavramların tanımlamaları bağımsız bölümler halinde sunulmuştur. Eğitim ve öğretim kavramlarının zaman, mekân, kazanımlar, plan / program ve ölçme / değerlendirme noktalarında birbirinden ayrıştığı gözlemlenmiştir. Aynı şekilde, eğitim programı ve öğretim programı ile ilgili yapılan tanımlamalarda ders içerikleri, ders dağılımları, müfredat ve öğretim yöntem / teknikleri bakımından bazı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra, eğitim, öğretim, eğitim programı ve öğretim programı çerçevesinde akademik çeviri programlarının nitelikleri karşılaştırılmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda, yükseköğretimin ön lisans ve lisans boyutunda sunulan akademik çeviri programlarında eğitimden öte öğretim olarak adlandırılacak faaliyetlerin yürütüldüğü görülmüştür. Bu çerçevede, akademik çeviri eğitimi değil de akademik çeviri öğretimi ifadesinin kullanımının daha uygun olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde, akademik çeviri programının öğretim programının alan yazında sunulan özelliklerine daha uyumlu olduğu ve bu gerekçeyle akademik çeviri öğretim programı olarak adlandırılmasının daha doğru olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, ilerleyen zamanda bu kapsamda yapılacak olan çalışmalar için bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, Çeviri Çalışmaları, Eğitim Programı, Öğretim Programı, Akademik Çeviri Öğretimi, Akademik Çeviri Öğretim Programı

¹ Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Bölümü, bugra.kas@gop.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8529-6298

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, skokturk@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2575-0137

EVALUATION OF EDUCATION, TRAINING, EDUCATION PROGRAM, AND TRAINING PROGRAM CONCEPTS WITHIN THE SCOPE OF ACADEMIC TRANSLATION PROGRAMS

Abstract

This study aims to evaluate the concepts of education and training within the scope of academic translation programs presented at different levels of higher education in Turkey. In this context, the equivalents of the stated concepts in TLI (Turkish Language Institution) were examined. Then, it was researched how the concepts of education and training and the education program and training program expressions that are thought to be related to these concepts are defined in the pedagogical and didactics literature. Definitions of these concepts are presented in independent sections. It was observed that the concepts of education and training differ from each other in terms of time, space, achievements, plan/program, and measurement / evaluation. Likewise, it was determined that there were some differences in course contents, course distributions, curriculum and training methods/techniques in the definitions made about the education program and training program. Then, the qualifications of academic translation programs were compared within the framework of education, training, education program and training program. As a result of the analysis, it was seen that activities that can be called training rather than education are carried out in academic translation programs offered in associate and undergraduate degrees of higher education. In this respect, it is thought that it would be more appropriate to use the term academic translation training rather than academic translation education. Similarly, it was concluded that the academic translation program is more compatible with the features of the training program presented in the literature, and for this reason, it would be more appropriate to call it an academic translation training program. In addition, some recommendations were provided for further studies in this context.

Keywords: Science of translation, Translation studies, Education program, Training program, Academic Translation Training, Academic Translation Training Program

Giriş

Eğitim ve öğretim sözcükleri birbirinin yerine kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun her kesimi tarafından gündelik hayatta bile sıklıkla tercih edilen eğitim kavramı ve daha çok konuyla ilişkili olan kişilerce kullanılan öğretim kavramı aslında hem anlamsal hem de bağlamsal boyutta farklılık göstermektedir. Aynı durum çeviri alanında da geçerliliğini korumaktadır. Kimi çalışmalarda akademik çeviri eğitimi ifadesi tercih edilirken, bazı araştırmacılar ise aynı durumlarda akademik çeviri öğretimi söylemini dile getirmektedirler. Mademki, anlamsal ve bağlamsal açıdan eğitim ve öğretim kavramları birbirinden farklılık gösteriyorsa, bu iki ifade türünün netleştirilmesi ve sınırlarının neler olduğunun belirlenmesi kaçınılmaz bir durum olarak görülmektedir.

Bu düşünceden hareketle, ilgili çalışmada ilk olarak eğitim, eğitim programı, öğretim ve öğretim programı gibi kavramlar eğit-bilimsel ve öğret-bilimsel çerçevede tanımlanacaktır. Daha sonra, bu kavramların akademik çeviri alanındaki karşılıklarına değinilecek ve yapılacak olan

değerlendirmelerin ardından akademik çeviri eğitimi ve akademik çeviri öğretimi ifadelerinin tanımlamaları yapılarak sınırları çizilmeye çalışılacaktır. Son olarak ise akademik çeviri öğretimi ve akademik çeviri öğretim programı kavramlarının açıklamalarına yer verilecektir.

1. Eğitim Nedir?

Gündelik hayatın her alanında karşılaşılan bir kelime olan eğitim ile ilgili bugüne kadar oldukça fazla tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamalardan bahsetmeden önce eğitim sözcüğünün eğmek mastarından geldiğini belirtmekte fayda vardır. Eğitim, Türk Dil Kurumu'nun çevrimiçi sözlüğünde ise “çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme ve terbiye” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020).

Eğit-bilimsel çerçevede yapılmış olan çalışmalarda eğitim kavramı ile ilgili yapılan çalışmalarda ise birbirinden farklı tanımlamalarla karşılaşmaktadır. Şimşek (2007, s.29) eğitimi “insanın yaşamı boyunca devam eden, bireye nasıl yaşaması gerektiğinin öğretildiği, düşünme becerisinin geliştirildiği ve bu doğrultuda davranış değişikliklerinin meydana getirildiği bir süreç” olarak tanımlamaktadır. Bir başka çalışmada, eğitimi toplumun tüm yaşam biçimi olarak betimleyen Ünal ve Ada'ya (2011, s.61) göre, eğitim “bireyin toplumsallaştırılması amacıyla ev, okul ve bunların dışında cereyan eden kişiliğin gelişim sürecidir”. Eğitimin insanın doğumundan ölümüne kadar devam ettiğini vurgulayan Özan (2014, s.112) eğitimi kısaca “bireyin kendi yaşantısında istenilen yönde davranış değiştirme süreci” olarak ifade etmektedir.

Eğitimi “insana özgü bir faaliyet” olarak ifade eden Özkan (2017, s.66) bunun etkileşim sonucu meydana geldiğini öne sürmektedir. Ona göre, eğitimin gerçekleşebilmesi için mutlaka sosyal bir ortama ihtiyaç vardır ve bu sebeple eğitim kültürlenme süreci olarak kabul edilmelidir. Benzer şekilde, eğitimi “sadece insana has bir faaliyet” olarak gören ve onu davranışsal kapsamda değerlendiren Sezgin (2019, s.92) insanın olgunlaştırılmasını eğitim kavramıyla ilişkilendirmektedir. Yukarıda ilgili alan yazından kronolojik olarak alınmış olan tanımlamalar incelendiğinde, eğitimin yaşam boyu devam eden faaliyet olduğu ve eğitim aracılığıyla bireyin toplumun değerleri bağlamında yetiştirilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Bu bakımdan, bazı araştırmacılar eğitim ve kültürleme / kültürlenme kavramlarını eşdeğer olarak ifade etmişlerdir.

Eğitimin amacının da ne olduğunu belirtmek bu çalışmanın nihai hedefinin ortaya konmasında etkili olacaktır. En genel hatlarıyla eğitimin amacı bireye kendi kendini geliştirebilme fırsatı sunarak onun insanlarla olan ilişkilerini, ekonomik yetkinliğini ve içerisinde yaşadığı

topluma karşı taşıdığı vatandaşlık kapsamındaki sorumluluklar açısından kendini geliştirmesini sağlamaktır. Dolayısıyla, eğitimin temel amacı ideal insanı yetiştirmektir.

Eğitim kavramı için yapılan tanımlamalardan ve eğitimin amacından yola çıkarak, eğitim; bireyde istenilen doğrultuda davranış değişikliği yaratma süreci olarak özetlenebilir. Ayrıca, bahsedilen tanımlamalarda sıklıkla vurgulanan bir diğer nokta ise eğitimin doğumdan ölüme, bir başka ifadeyle, yaşam boyu devam eden bir faaliyet olduğu gözlemlenmektedir.

2. Eğitim Programı Nedir?

Alan yazında eğitim programı ile ilgili yapılmış olan tanımlamalara geçmeden önce bu kavramın TDK'deki karşılığının eğitimi düzenleyen ve yönlendiren sistem olduğunu belirtmek doğru olacaktır. Çünkü kavramın anlamsal karşılığının bilinmesi alan yazındaki tanımlamaların daha anlaşılır hale gelmesini sağlayacaktır. Yukarıdaki anlamdan da anlaşılacağı üzere, eğitimin düzenleyici ve yönlendirici bir hale gelmesi onu sistematik bir forma sokan eğitim programları sayesinde olmaktadır.

Eğit-bilimsel alanda yapılmış olan tanımlamalara bakıldığında ise, birbirine benzeyen birçok tanımlama ile karşılaşmak mümkündür. Eğitim programını “yetişek” sözcüğü ile dile getiren Ertürk (2013, s.77) bu kavramı “öğrencileri belirli bir zaman dilimi içerisinde yetiştirmek amacıyla uygulanan eğitim durumlarının tamamı” şeklinde açıklamaktadır. Daha eskide yapılmış olan çalışmalarda yer alan benzer bir tanımlamada, Varış (1996, s.32) “bir eğitim kurumu tarafından çocuklar, gençler ve yetişkinler için sunulan milli eğitimin ve eğitim kurumunun amaçları doğrultusunda yürütülen etkinlikler bütünü” eğitim programı olarak adlandırmıştır. Farklı bir çalışmada Demirel (2007, s.43) eğitim programını “öğrenene okul içinde ve okul dışında önceden planlanmış etkinlikler aracılığıyla gerçekleştirilen öğrenme yaşantıları düzeneği” olarak tanımlamıştır.

Bütün bu tanımlamalar incelendiğinde, vurgulanan noktaların etkinliklerin okul içinde ve dışında gerçekleşmesi, milli eğitimin ve eğitim kurumunun amaçları doğrultusunda yürütülmesi ve oldukça kapsamlı bir olgu olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda eğitim programı ile yapılan yönlendirmenin eğitimin daha çok okul öncesi, ilk ve orta kademeleri yönünde olduğu sonucunu çıkartmak yanlış olmayacaktır. Çünkü bahsi geçen eğitim kurumları milli eğitime bağlı kurumlardır.

3. Öğretim Nedir?

Türk Dil Kurumu'nun çevrimiçi sözlüğünde “belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, bu bağlamda gerekli olan araçları sağlama ve kılavuzluk etme” şeklinde tanımlanan öğretim kavramı, her ne kadar günlük yaşamda eğitim kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılsa da aslında oldukça farklı bir anlam içermektedir. Bu farklılığı daha anlaşılır kılmak ilgili alan yazında öğretim kavramı için yapılan tanımlamalar sayesinde daha da kolay olacaktır.

Bu çerçevede öğretim sözcüğü için öğret-bilimsel alanda çok çeşitli tanımlamalar olduğu görülmektedir. Saracoğlu ve Küçükoglu (2015, s.45) *Öğretim İlke ve Yöntemleri* adlı kitaplarında öğretim kavramını “insanoğlunun hayatının belirli bölümlerinde planlı, programlı, genellikle bir belgeyle sonuçlanan ve kişide önceden belirlenmiş kazanımların edinilmesini etkinlikler bütünü” olarak dile getirmiştir. Öğretim ilke ve yöntemleriyle ilgili temel kavramlar hakkında yapmış olduğu çalışmasında Güven (2017, s.25) eğitim ve öğretim kavramlarının çoğu kez birbirinin yerine yanlışlıkla kullanıldığına vurgu yapmış ve öğretimi eğitimden farklı olarak “sınırları önceden belirlenmiş ve okul olarak adlandırılan eğitim kurumlarında sunulan etkinlikler” olarak tanımlamıştır.

Aşlıoğlu (2014, s.83) öğretimi “okulda planlı, programlı ve dar bir zaman diliminde devam eden bir süreç” olarak belirtmiş ve bahsi geçen bu sürecin sonunda bireyin neleri, ne kadar öğrendiği, neleri öğrenemediği ve öğrenmesi için neler yapıldığına ilişkin değerlendirmelerin yapıldığına dikkat çekmiştir. Burada özellikle vurgulanan süreç sonunda yapılan değerlendirmenin olması bu çalışmanın amacı kapsamında oldukça fazla önem taşımaktadır. Benzer bir çalışmada, Çoban'a (2017, s.26) göre, “planlı ve programlı öğretme etkinlikleri” olarak kabul edilen öğretim, bireyin yaşamı boyunca devam eden eğitimin bir kısmının okulda, sınıf ortamında planlı ve izlenceli bir şekilde yürütülen kesiti şeklinde açıklanmıştır. Şimdiye kadar sunulan tanımlamalardan yola çıkarak, öğretim kavramıyla planlı, programlı, okul/sınıf içi ve belirli bir zaman dilimi gibi ifadelerin sıklıkla kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu ifadeleri öğretim kavramının taşıdığı özellikler olarak söylemek çok da yanlış bir yaklaşım olmayacaktır.

Ummanel ve Dilek (2016, s.18) daha önceki tanımlamalarda da olduğu gibi “öğretimin eğitimin okulda yürütülen bölümü” olduğunu söylemiştir. Öğretimin, bir ders için daha önceden oluşturulmuş öğretim programında yer alan usul ve esaslara uygun olarak gereken hazırlıkların yapılması, sürecin etkin bir biçimde yürütülmesi ve süreç sonunda hedeflenen kazanımların tamamen edinilmesine kadar devam eden bir süreç olduğu görülmektedir. Yine benzer bir tanımlamada ise sınırlı etkinlikler içeren öğretimi, “önceden planlanmış bir program

doğrultusunda uygulanan ve sonunda bireyin kazanımlarının birtakım değerlendirmelere tabi tutulduğu süreç” şeklinde açıklamıştır (Taşpınar, 2017: s.88).

Öğretim sözcüğü ile ilgili eğit-bilimsel alan yazındaki çeşitli tanımlamalar incelendiğinde neredeyse tamamının belirli ifadelerle göndermeler yaptığı açık bir şekilde görülmektedir. Bu çerçevede, öğretimin eğitimin bir bölümü olduğu görülmektedir. Öğretim ile kastedilenin belirli bir zaman dilimi içerisinde genelde okul olarak adlandırılan özelde ise sınıf içi biçiminde indirgenebilecek ortamlarda öğrenene önceden belirlenmiş kazanımların bir plan ve program dâhilinde kazandırılması ve hangi kazanımın ne ölçüde edinildiğinin bir değerlendirmeye tutulduğu süreç olduğu anlaşılmaktadır. Gerek önceki tanımlamalarda gerekse bu tanımlamada vurgulanan ilkeler; belirli bir zaman diliminin varlığı, sınıf içi etkinliklerin yapılması, sürecin önceden tasarlanmış olan plan ve programa dayalı yürütülmesi, ölçme ve değerlendirmenin varlığı ve sürecin bir not veya belge ile tamamlanıyor olması şeklinde sıralanabilir.

4. Öğretim Programı Nedir?

Öğretim programı ile ilgili alan yazında yer alan tanımlamalara geçmeden önce, yukarıda bahsedilen kavramlarda olduğu gibi, öğretim programının TDK'deki karşılığında bahsetmek öğret-bilimsel çerçevede yapılacak olan açıklamaların daha anlaşılır olmasını sağlayacaktır. Bu kapsamda, Türk Dil Kurumu'nun çevrimiçi sözlüğünde öğretim programı; bir okulu bitirmek veya bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan plan, ders programı, müfredat ya da müfredat programı şeklinde ifade edilmektedir.

Hem öğretim programının tanımı hem de öğretim programını meydana getiren unsurlar ile ilgili alan yazında oldukça çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda bazı tanımlamalara yer verilmesi oldukça katkı sağlayacaktır. Örneğin, Aydın (2011, s.76) öğretim programlarını “belli eğitim kademelerinde öğrenilmesi hedeflenen ders konularını içeren, zaman ve süre öğelerini dikkate alınarak hazırlanan ve okul/alan türünün amaç ve ilkeleri doğrultusunda hazırlanan etkinlikler bütünü” olarak tanımlamıştır. Ona göre, öğretim programı eğitim programı içerisinde ağırlıklı olarak bulunmaktadır ve belirli bilgi kategorilerinin bir sistem dâhilinde düzenlenmesiyle oluşmaktadır. Benzer şekilde, Güven (2013, s.98) eğitim programı ve öğretim programı kavramlarının birbirinin yerine yanlışlıkla kullanıldığını vurgulamış ve öğretim programını “eğitim programının amaçlarına uygun olarak öğrenciye kazandırılmak istenen bilgi, beceri, tutum ve davranışların ders kümeleri şeklinde planlı bir biçimde düzenlenmesi” olarak tanımlamıştır.

Öğrenme ve öğretme süreci ile ilgili olarak yaptığı çalışmada Çavuş (2014, s.77) öğretim programının içinde bulundurduğu özelliklerden bahsetmiş ve bunları “kazanımlar, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve ölçme / değerlendirme” olarak sıralamıştır. Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere bir öğretim programının mutlak suretle önceden planlanmış kazanımları bu doğrultuda hazırlanan içerikler sayesinde belirlenmiş süre içerisinde sunması ve süreç sonunda kazanımların ne ölçüde edinildiğini görmek amacıyla bir ölçme ve değerlendirme aşamasını içinde bulundurması gerekmektedir. Başka bir çalışmada, öğretim programı; “belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak olan konuları, bu konuların amaçlarını, her bir dersin hangi sınıfta haftada kaç saat okutulacağını ve hangi öğretim metot ve tekniklerinin kullanılacağını gösteren bir kılavuz” olarak betimlemiştir (Çoban, 2015: s.14). Bu betimlemede göze çarpan en önemli nokta ise hangi konuların ya da derslerin hangi sınıfta ve haftada kaç saat sunulacağını öğretim programı olarak ifade edilen öğretim programı kapsamında gerçekleştiriliyor olduğudur. Aynı şekilde Taşpınar (2017, s.10) da öğretim programının okul içerisinde yürütüldüğünü belirtmiş ve onu “farklı kademelerde verilen dersler” boyutunda ele almıştır.

Öğret-bilimsel çerçevede öğretim programı üzerine yapılan tanımlamalar incelendiğinde, öğretim programının oldukça geniş bir kapsamda değerlendirilen eğitim programının bir bölümü olarak kabul edildiği görülmektedir. Öğretim programı hakkında yapılan açıklamalarda plan, program, süreç, eğitimin farklı basamakları ve bu basamaklarda verilecek dersler odaklı söylemler bulunmaktadır. Bu durum da öğretim programlarının niteliklerini ortaya koymaktadır.

Araştırmacılar tarafından öne sürülen açıklamalardan yola çıkarak, öğretim programını; belirli zaman dilimleri içerisinde planlı ve sistematik bir biçimde çeşitli konuların farklı kazanımlar sağlamak amacıyla öğrencilere sunulduğu, bu kazanımlara uygun öğrenim etkinliklerinin yürütüldüğü ve ardından da hangi kazanımın ne ölçüde edinildiğinin belirlenmesi için ölçme / değerlendirme uygulamasının yapıldığı süreç olarak tanımlamak mümkündür. Daha açık olarak ifade edilecek olursa, öğretim programının öğrenciler tarafından edinilmesi amaçlanan kazanımları vardır. Bu kazanımlar öğretim programlarında seviyeye uygun biçimde öğretim etkinlikleri aracılığıyla verilir. Hangi kazanımın hangi konu sayesinde ve hangi aşamada verileceği öğretim programı kapsamında belirlenir. Öğretim programının sonunda öğrenciler bir ölçme ve değerlendirme sürecine tabi tutulur. Bu süreç mutlaka bir not ya da bir belge ile sonlanır.

Öğretim programını eğitim programından ayıran en önemli farklardan birisi de sürecin sonunda verilen not ya da belgedir. Öğrenciler, öğretim programının sonunda ya yeterli olduklarını belirten ve bir sonraki aşamaya geçmelerini sağlayacak bir not alırlar ya da öğretim programının kendileri tarafından başarılı bir şekilde tamamlandığını gösteren bir belge elde

ederler. Öğretim programındaki derslerden herhangi birinden yeterli kabul edilecek derecede bir not alamayan öğrenciler başarılı olana dek o dersi tekrar almak zorundadırlar.

5. Eğitim ve Öğretimin Farkları Nelerdir?

Akademik çeviri açısından eğitim ve öğretim kavramlarını ele almadan önce gerek genel anlamda gerekse de eğit-bilimsel ve öğret-bilimsel çerçevede eğitim ve öğretim kavramlarının farklarından bahsetmek gerekmektedir. Böylelikle her iki kavramın hangi noktalarda birbirinden ayrıştığını tespit etmek ve akademik çeviri alanında kullanımının nasıl olması gerektiğine karar kılmak daha kolay olacaktır.

Daha önceki bölümlerde eğitim ve öğretim kavramları ile ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde, bu iki sözcüğün eğit-bilimsel ve öğret-bilimsel boyutta kapsam, mekân, plan/program, süreç, ölçme ve değerlendirme gibi konularda birbirinden farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Eğitim ve öğretim kavramları kapsam açısından karşılaştırıldığında, eğitim öğretime kıyasla çok daha kapsamlı bir yapıya sahiptir. Eğitim, içerisinde hem formal hem de informal boyutu bulundururken, öğretim ise sadece konunun informal boyutunu kapsamaktadır. Bu bağlamda dikkat çeken bir diğer konu ise eğitimin öğretimi kapsayan bir boyutta olmasıdır. Eğitim her türlü bilgi ve beceriyi esas almasına karşın, öğretim sadece önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda düzenlenen faaliyetlere odaklanmaktadır.

Bu kavramların bir diğer farklılık gösterdiği nokta ise mekândır. Eğitim ve öğretimin gerçekleştirildiği yerlere genel olarak okul denilmektedir. Eğitim hem okul içinde hem de okul dışında gerçekleşebilen bir faaliyet olarak karşımıza çıkmasına rağmen, öğretim ise sadece okul olarak adlandırdığımız eğitim kurumlarında yürütülmektedir.

Plan/program konusu ise eğitim ve öğretimin ayrışık göstergeler sunduğu bir başka boyut olarak görülmektedir. Eğitim herhangi bir plan ya da program olmaksızın yapılabilir. Ancak öğretimin gerçekleşebilmesi ya da yapılan etkinliğe öğretim denilebilmesi için mutlak suretle plan/programa ihtiyaç vardır. Aslında öğretimi eğitimden ayıran en önemli özelliklerden birinin de bu konu olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bir başka ifadeyle, plan ve program öğretimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Süreç boyutu da eğitim ve öğretim kavramlarının birbirinden farklılaşmasını sağlamaktadır. Daha açık bir biçimde ifade edilecek olursa, eğitim genellikle yaşam boyu devam eden ve herhangi bir zaman dilimi ile sınırlandırılmamış bir süreç olarak tanımlanırken, öğretim ise önceden belirlenmiş hedeflerin kazandırılması noktasında ihtiyaç duyulan zaman dilimi içerisinde yürütülen faaliyetler bütünü olarak ifade edilmektedir. Yani, eğitim zamansal açıdan sınırlandırılmamasına rağmen öğretim belirli bir zaman dilimi ile kısıtlanmış bir haldedir.

Eğitim ve öğretimin birbirinden farklı özellikler sergilediği bir başka boyut ise ölçme ve değerlendirme konusudur. Eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi zorunlu olmamasına rağmen, öğretimin olmazsa olmaz yanlarından biri olarak görülmektedir. Öğretim önceden belirlenmiş olan hedeflerin sınırlı bir zaman diliminde kazandırılmasını hedeflediği için gerek süreç içerisinde gerekse de süreç sonunda belli başlı ölçme faaliyetlerine gereksinim duymaktadır. En nihayetinde de bir değerlendirmenin yapılması ise kaçınılmazdır. Bu değerlendirme bir not ya da başarılı / başarısız olma durumu veya bir belge, sertifika ya da diploma verilmesi şeklinde yapılmaktadır. Eğitimde ölçme ve değerlendirmenin olmazsa olmaz bir konu olarak karşımıza çıkmamasının bir diğer nedeni ise eğitimin sonunda bireyde her zaman için istendik boyutta davranış değişikliklerinin meydana gelmemesidir. Ancak, öğretim sadece istendik yönde kazanımların gerçekleşmesi koşuluyla tamamlanan bir etkinliktir. Aksi halde ya süreç baştan başlar ya da birey yetersiz görüldüğü takdirde tamamen sonlandırılır.

Alan yazında da eğitim ve öğretim kavramlarının hangi noktalarda birbirinden farklılıklar gösterdiğini ortaya koyan çeşitli çalışmalar vardır. Ummanel ve Dilek (2016, s.48) gelişim ve öğrenme adlı çalışmalarında bu farklılıkları maddeler halinde şu şekilde listelemişlerdir:

- “Eğitim öğretime göre daha kapsamlıdır. Çünkü eğitim formal ve informal boyutu, öğretim ise formal boyutu kapsar.
- Eğitimde bilgi dâhil her türlü tecrübe üzerinde durulurken öğretim planlı ve programlı öğrenmeleri içerir.
- Eğitim yaşamı kapsayan bir süreçken öğretim yaşamın belli dönemlerinde yapılır.
- Eğitim zaman ve mekân yönünden sınırsızdır. Öğretim ise belli mekânlarda gerçekleşir.
- Eğitim plansız ve programsız da olabilir. Fakat öğretim planlı programlıdır.
- Her eğitim öğretim değildir. Fakat her öğretim eğitimidir.
- Eğitim sonunda istenmedik davranışlarda gerçekleşebilir. Öğretimde ise istendik davranışlar kazandırmak esastır.”

Birbirinden ayrıştığı boyutlar açıkça ortaya konan eğitim ve öğretim kavramlarını her zaman ve her koşulda birbirinin yerine kullanmak yanlıştır. Bu durum diğer alanlarda olduğu gibi

akademik çeviri açısından da geçerliliğini korumaktadır. Bu çalışmanın nihai hedefi doğrultusunda eğitim ve öğretim kavramlarının akademik çeviri alanında tanımlanması ve kapsamlarının belirlenmesi faydalı olacaktır.

6. Akademik Çeviri Alanında Eğitim ve Öğretim Kavramlarının Tanımlanması

Çevirinin öğretilebilir bir etkinlik olduğu düşüncesinin yaygınlaşmaya başlamasının ardından bu bağlamda yapılan çalışmalar incelendiğinde, ağırlıklı olarak çeviri eğitimi kavramının kullanıldığı görülmektedir. Gerek çevirinin öğretilebilirliği gerekse de uygulamalı çeviribilimin bir alt alanı olarak kabul gören çeviri eğitimi alanında yürütülen çalışmalar genelde eğitim kavramı odaklı temellendirilmiştir. Bu bağlamda, çeşitli araştırmacıların tercihini çeviri eğitimi kavramı odaklı yapmasında herhangi bir kasıt olduğunu düşünmemekle birlikte eğit-bilimsel ve öğret-bilimsel çerçevede en doğru olan ifadenin kullanılmasında fayda olacaktır.

Eğitim ve öğretim kavramlarının hem günlük hem de bilimsel hayatta birbirinin yerine ayırt edilmeksizin kullanılan kelimeler olduğu dile getirilmiştir. Benzer durumun ilgili alan yazın incelendiğinde çeviri alanında yapıldığı görülmektedir (Kurultay ve Birkandan, 1997; Eruz, 2008; Okyayuz ve Kaya, 2017; Akalın, 2018; Türkmen, 2019; Mutlu, 2020). Bu konudaki örnekleri çoğaltmak mümkündür. Daha önce de dile getirildiği üzere, araştırmacıların çeviri eğitimi kavramını tercih etmeleri çalışmalarında eğitim ve öğretim kavramından ziyade çevirinin öğretilebilirliği üzerine odaklanmış olmalarıdır. Bu çalışmanın amacı da kavramın anlamsal boyutu açısından öğretim mi yoksa eğitim mi denilmesi gerektiğini ortaya koymaktır.

Çeviri öğretimi kavramı yapılan alan yazın taramasında, “*Çeviri Öğretimi Hedef ve Ölçme*” adlı çalışmada Durukan (2018, s.32) tarafından kullanılmıştır. Benzer şekilde, o da eğitim kavramından ziyade öğretim kavramının kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü eğitim ve öğretim kavramları her ne kadar birbirinin yerine kullanılsa da farklı durumlara atıf yapmaktadır.

Bu çerçevede, yükseköğretimin farklı boyutlarında sunulan çeviri programlarındaki faaliyetleri çeviri öğretimi olarak adlandırmak anlamsal boyutta çok daha doğru olacaktır. Neden çeviri öğretimi kavramının kullanılması gerektiği ise ilerleyen bölümlerde öğretim kavramının özellikleri ve yükseköğretimde verilen çeviri programlarının nitelikleri kıyaslanarak etraflıca tartışılacaktır.

7. Akademik Çeviri Öğretimi

Türkiye’de akademik düzlemde, çeviri bölümleri ön lisans ve lisans olmak üzere iki ana boyutta sunulmaktadır. Çeviri alanında lisansüstü eğitim veren kurumlar da vardır. Ancak çalışmanın kapsamı ön lisans ve lisans seviyesinde sunulan çeviri bölümlerini içermektedir. Bu çerçevede, araştırmanın önceki bölümlerinde bahsedilen öğretim kavramının özellikleri açısından yükseköğretimde akademik çeviri sunan programlar incelenecek ve akademik çeviri öğretimi kavramının kullanımının daha doğru olacağı yönündeki düşünceler gerekçeleri ile tartışılmaya çalışılacaktır.

Önceki bölümlerde yapılan açıklamalardan hareketle, öğretim kavramını eğitim kavramından ayıran en önemli unsurun zaman olduğu da söylenebilir. Bu bakımdan, Türkiye’de “Uygulamalı İngilizce Çevirmenlik” adıyla anılan ön lisans ve “Mütercim Tercümanlık” ya da “Çeviribilim” şeklinde ifade edilen lisans programları mevcuttur. Ön lisans programı 2 yıl ve lisans programları ise 4 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Ayrıca, ilgili bölümlerde 1 yıl hazırlık programı da zorunludur (Yükseköğretim Program Atlası, 2020). Eğitimin yaşam boyu devam eden bir etkinlik olmasına karşın, öğretimin belirli zaman dilimleri içerisinde sunulan etkinlikler bütünü olması sebebiyle bahsi geçen zaman dilimlerinde yürütülen faaliyetlerin eğitimden öte öğretim faaliyeti olduğu açıkça ortadadır. Başka bir ifadeyle, ister 2 yıl isterse de 4 yıl olsun mutlak bir zaman sınırlaması olması gerekçesiyle bu bölümlerde çeviri öğretimi yapıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla, eğitim kelimesi yerine öğretim kelimesinin kullanılması daha uygundur.

Mekân unsuru da akademik çeviri öğretimi kavramının uygunluğunu gösteren bir başka boyut olarak görülebilir. Eğitim mekânsal açıdan bir sınırlılık içermemesine rağmen, çeviri öğretimi özel kurumlarda verilse de ağırlıklı ölçüde üniversitelerin fakülte ya da meslek yüksekokullarında yürütülmektedir. Öğretim kurumu olarak tanımlanabilecek olan bu mekânlarda bu faaliyetlerin yürütülüyor olması öğretim kavramının ön plana çıkmasını sağlamaktadır.

Eğitim ve öğretim kavramlarını birbirinden ayıran bir diğer konu ise kazanımlar konusudur. Eğitimde her zaman istedik kazanımlar elde edilememesine rağmen, öğretimin temel amacı önceden belirlenen kazanımların öğretim süreci sonunda yeterli ölçüde kazandırılmasıdır. Eğitim her ne kadar hedeflenen doğrultuda sonuçlanmasa da öğretim mutlak suretle kazanımlar açısından istedik yönde nihayete ulaşmalıdır. Gerek ön lisans gerekse de lisans seviyesinde sunulan çeviri öğretiminde önceden belirlenmiş kazanımların öğrenenler tarafından edinilmesi zorunluluğu ve öğretim sürecinin ancak bu şartlar altında tamamlanabilmesi durumu eğitim

kavramı yerine öğretim kavramının kullanılmasının daha doğru olacağına dair bir başka gerekçe olarak kabul edilebilir.

Plan ve program noktasında da eğitim ve öğretim kavramları birbirinden ayrılmaktadır. Eğitimde herhangi bir plana ve programa sadık kalınmak zorunda olunmamasına rağmen, öğretimin olmazsa olmaz özelliklerinden bir diğeri de plan ve programdır. Akademik boyutta sunulan çeviri programı önceden belirlenmiş plan ve program dâhilinde yürütülmektedir. Hem ön lisans hem de lisans boyutunda öğretim sürecinden önce hazırlanan plan ve programlar vardır. Hangi kazanımların, hangi seviyede ve ne şekilde verileceğine dair planlamalar olması sebebiyle eğitim kavramından öte öğretim kavramı bu durumu daha net bir biçimde tanımlamaktadır.

Akademik çeviri boyutunda öğretim kavramının daha uygun bir tercih olacağını gösteren son unsur ise ölçme ve değerlendirme konusudur. Eğitimin sonunda zaman zaman ölçme ve değerlendirme yapılmak zorunda olmasa da ister ön lisans isterse de lisans boyutunda olsun süreç boyunca bir takım ölçme ve değerlendirme yapılması zorunludur. Çünkü öğrenenlerin ilgili alanlardan mezun olabilmesi, bir başka ifadeyle hedeflenen kazanımları ne ölçüde edindiklerinin ortaya konabilmesi için bu durum zorunludur. Süreç sonunda ise öğrenenlerin arzu edilen ölçüde kazanımları elde ettiğini gösteren ön lisans ya da lisans diplomaları ile ödüllendirilmesi bunun bir başka göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Akademik düzlemde yürütülen faaliyetler çeviri öğretimi olarak görülmelidir.

8. Akademik Çeviri Öğretim Programı

Öğretim programı önceden belirlenen kazanımların ders içerikleri sayesinde öğrenene sunulduğu ve öğretim sürecinin farklı aşamalarında yürütülen etkinlikler bütünüdür. Bu bağlamda, akla gelen unsurlar; dersler ve içerdiği konular, bu derslerin öğretim programının hangi aşamasında yürütüleceği, hangi dersin hangi haftada kaç saat şeklinde verileceği ve son olarak da derslerin işlenişi sırasında başvurulacak olan öğretim metot ve teknikleridir.

Bahsi geçen unsurları yükseköğretimin ön lisans ve lisans boyutunda verilen akademik çeviri öğretimi ekseninde düşündüğümüz zaman, sunulan bu çeviri programlarının birer eğitim programı olmaktan öte birer öğretim programı oldukları dikkatlerden kaçmamaktadır. Çünkü ister ön lisans isterse de lisans düzeyinde olsun bu programlar öğretim programının nitelikleri çerçevesinde hazırlanmışlardır.

Konu daha somut bir şekilde ele alınacak olursa, akademik çeviri programları öğrenene kazandırılması planlanan belirli hedeflerden oluşmaktadır. Bu hedefler ise öğrenenlere belirli ders içerikleri sayesinde verilmektedir. Bu sebeple, öğretim süreci başlamadan önce hangi derslerin

sürecin hangi aşamasında ve kaç saat şeklinde verileceğinin planlaması yapılmaktadır. Ayrıca, hangi derste hangi kazanımın hangi öğretim metot ve tekniği ile yürütüleceği de önceden kararlaştırılan konular arasındadır.

Bütün bu sebeplerden ötürü akademik çeviri öğretim programı kavramının kullanımı daha doğru olacaktır. Hem öğret-bilimsel alan yazındaki öğretim programı hakkında yapılan tanımlamalar hem de bu tanımlamaların akademik çeviri programları özelinde analizi sonucunda ortaya çıkan durum budur.

Sonuç

Bu çalışmada eğitim, öğretim, eğitim programı ve öğretim programı gibi kavramların çeviri alanında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, öncelikli olarak eğitim ve öğretim kavramlarının gerek TDK gerekse de eğitim-bilimsel ve öğretim-bilimsel çerçevede nasıl tanımlandığı incelenmiştir. Ardından, eğitim programı ve öğretim programı olarak adlandırılan ifadeler yine aynı kapsamda değerlendirmeye alınmıştır. İlgili alan yazınlarında yapılan tanımlamalar akademik çeviri odaklı olarak karşılaştırılmıştır.

Yapılan değerlendirmelerin sonrasında, yükseköğretimin çeşitli seviyelerinde verilen akademik çeviri programlarında eğitimden daha çok öğretim yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü bu programlarda amacın davranış değişiklikleri gerçekleştirmek değil de alana özgü belirli bilgi ve becerilerin kazandırılması olduğu gözlemlenmiştir.

Bu noktadan yola çıkarak, eğitim programı ya da öğretim programı ifadelerinden hangisinin daha uygun olacağı hakkında bazı değerlendirmeler ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan analizlerin ardından alan yazındaki tanımlamalarla akademik çeviri programlarının özelliklerinin öğretim programı kavramı üzerinde örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Bu konu ile ilgili bundan sonra yapılacak olan çalışmalar kapsamında ise bazı öneriler şu şekilde sıralanabilir: Yükseköğretim kurumlarının ön lisans seviyesindeki bir akademik çeviri programı belirlenerek konu daha özel bir boyutta irdelenebilir. Aynı inceleme lisans boyutunda da yürütülebilir.

Kaynakça

- Aşlıoğlu, B. (2014). Eğitim ile ilgili Temel Kavramlar. *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (Ed. M. Arslan) (ss. 1-29). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, N. (2011). Öğretim ile ilgili Temel Kavramlar. *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (Ed. S. Güven). (ss. 9-73). Ankara: Pegem Akademi.
- Çavuş, Ş. (2014). Öğrenme Öğretme Süreci. *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (Ed. V. Sönmez). (ss. 51-78). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çoban, A. (2015). Temel Kavramlar. *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (Ed. G. Ocak). (s. 3-54). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde Program Geliştirme* (10. b.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Durukan, E. (2018). *Çeviri Öğretimi: Hedef ve Ölçme*. İstanbul: Hiperlink Eğitim.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde "Program" Geliştirme* (6. b.). Ankara: Edge Akademi Yayınları.
- Güven, B. (2014). Öğretim İlke ve Yöntemleriyle İlgili Temel Kavramlar. *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (Ed. Ş. Tan). (s. 1-35). Ankara : Pegem Akademi.
- Özan, M. B. (2014). Temel Kavramlar. *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (Ed. M. Taşpınar). (s. 42-66). Ankara: Edge Akademi.
- Özkan, R. (2017). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Saracaloğlu, A. S., & Küçüköğlü, A. (2015). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sezgin, O. (2019). *Eğitim, Kavram ve Kuram*. İstanbul: Kalem Yayıncılık.
- Şimşek, S. (2007). Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar. *Eğitim Bilimine Giriş* içinde. (Ed. N. Saylan). (s. 1-17). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşpınar, M. (2017). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu. (2020, Temmuz). <https://sozluk.gov.tr/>
- Ummanel, A., & Dilek, A. (2016). Gelişim ve Öğrenme. *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde S. Çelenk). (s. 35-52). Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, S., & Ada, S. (2011). Temel Kavramlar. *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (M. Kağan, & S. Yalçın,). (s. 1-33). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Yayıncılık.

Yükseköğretim Program Atlası. (2020, Temmuz). <https://yokatlas.yok.gov.tr/>

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Destek ve Teşekkür Beyanı:

Çalışma herhangi bir destek almamıştır. Teşekkür edilecek bir kurum veya kişi bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.